

Türkiye-İsrail İlişkilerinin ‘Analiz Düzeyi’ Kapsamında Değerlendirilmesi: 1996-2006

Tuncay Kardeş*

Türkiye-İsrail ilişkileri ve stratejik ortaklığı özellikle 1996’daki gelişiminden sonra üzerinde çokça tartışılan, karmaşık bir konu olagelmıştır. İlişkiler, Türk medya çevrelerinin de dikkatini ziyadesiyle çekmiş ve uzun süre gündemi işgal etmiştir. Askerî-teknik boyut ve detaylarıyla fazlasıyla ele alınan ilişkilerin arka planında yatan nedenlerin veya motivasyonların toplu bir değerlendirilmesinin yeterli bir ölçüde yapıldığını söylemek zordur. Bu da ilişkilerin gelişiminde rol oynayan faktörlerin biraz çok boyutlu ve süreçlerin de değişken olmasıyla ilgilidir. Daha açık bir ifadeyle, Türkiye-İsrail ilişkilerindeki dinamik ve atıl süreçler, bunda rol oynayan bazı aktörlerin kendine haslığı, siyasi iktidar mücadeleleri, iç içe geçmiş ulusal ve uluslararası yapıların etkisi gibi unsurlar ilişkilerin arkasındaki motivasyonların anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Ama aslında Türkiye-İsrail ilişkileri tam da bu noktada yani çok yönlü ve iç içe geçmiş karmaşık ve müstesna bir uluslararası ilişkiler konusu olması yönüyle dikkate değer bir araştırma konusudur. Bu çalışma, işte bu çok yönlülüğü, inişli-çıkışlı seyri ve iç içe geçmişliği yansıtacak ve ilişkilerin Türkiye perspektifinden arka planını açıklamaya çalışacak bir çözümleme sunmayı amaçlamaktadır. Çözümlemeyi uluslararası ilişkiler disiplini içinden yapmak için kullanacağımız araç ‘analiz düzeyi’ (level of analysis) olacaktır. İlişkilerin iki dönemli (9/11 öncesi ve sonrası) çözümlemesini yapmamıza yardımcı olacak ‘analiz düzeyi’ temasının açıklanmasının ardından konu bu analiz düzeyi çerçevesinde alınacaktır.

Analiz Düzeyi Problemi

Analiz düzeyi problemi, uluslararası ilişkiler disiplininin en eski ve en tartışmalı konularından birisidir¹. Bu problem, kısaca olayla-

* Dr., Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

¹ Kaplan, Morton, **System and Process in International Politics**, 1957 New York: Wiley; Singer David, “International Conflict: Three Levels of Analysis”, **World Politics**, 1960 12(3) ss. 453-61; Yurdusev, Nuri “Level of Analysis and